ENUNŢAREA POETICĂ. DISCURSUL RAPORTAT ÎN POEZIA OPTZECISTĂ*

EMILIA PARPALĂ
Universitatea din Craiova

1. ***Introducere***

Interdiscursivitatea este un aspect pregnant şi caracteristic enunţării poetice postmoderne. Repoziţionarea poeziei pe harta dialogizării[1] discursului, relevarea originalităţii strategiilor enunţiative practicate de optzecişti şi consecinţele lor asupra ontologiei textului şi asupra relaţiilor pragmatice cu cititorul constituie obiectivele acestei cercetări. Problema enunţării dialogice nu va fi izolată de construcţia referentului; contextul sociocultural al anilor '80, coincident cu debutul postmodernismului în România, poartă pecetea presiunii regimului totalitar, fapt ce a favorizat fronda şi rezistenţa subversivă (cf. parabola, textualismul).

Eclectică şi flexibilă, metodologia este dependentă de obiectul cercetat, cadrul general fiind constituit de teoriile enunţării, de poetică şi de analiza discursului. Pe lângă Bahtin şi Benveniste, sunt utile lucrările recente care articulează lingvistica şi literatura: Authier-Revuz (1984), proiectul scandinav ScaPoLine (2004), Cappelen, Lepore (2007), Depeveen (1993), Frow (1990), Maingueneau (2005), Monte (2007), Sell (2000) etc.

Corpusul se remarcă prin amplitudine, prin noutate şi prin diversitate: optzeciştii au tematizat problemele enunţării, au reconfigurat subiectul, au denunţat convenţiile literare şi au dramatizat discursul, mimând tehnici ale oralităţii. Prezenţa mărcilor subiective ale enunţării a constituit principalul criteriu de selecţie a textelor. Prezente atât la nivel macro-, cât şi la nivel microtextual, aceste mărci permit locutorului să marcheze sursa enunţiativă – „centrul deictic" – cu afectivitatea şi evaluările sale, să reprezinte idiolectal referentul, să partajeze cu alocutorul situaţia de enunţare, să hibridizeze discursul. Absenţa lor semnalează „subiectivitatea reziduală" a textelor cu enunţare estompată[2]. Am observat că în acelaşi volum ori chiar în acelaşi text enunţurile cu ambreiaj enunţiativ bogat dialoghează cu cele în care viziunea obiectivă a lumii deghizează subiectul producător. În acest joc al contrapunctului, descrierea este o alternativă la reprezentarea subiectivă (cf. Romoşan, Vişniec).

* Această cercetare este finanţată prin grantul CNCSIS *Postmodernismul poetic românesc. O perspectivă semio-pragmatică si cognitivă*, contract nr. 75/19-01-2009, coordonator: prof. dr. Emilia Parpală Afana.

[1] „Dialogisation", conceptul lui Alain Rabatel (2006), articulează cele două idei ale lui Mihail Bahtin referitoare la eterogenitatea enunţiativă, percepută din perspectivă translingvistică („dialogism") şi antropologică („polifonie").

[2] Contextul nemarcat este constituit de texte construite prin „effacement énonciatif" (Monte 2007); cf. engl. „enunciative fading out".

BDD-V868 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)

2. *Este poezia un gen monofonic?*

Teza pe care o contraargumentează acest articol a fost expusă de Mihail Bahtin în capitolul *Discurs poetic şi discurs romanesc* din *Probleme de literatură şi estetică* (1982). Premisa teoreticianului rus este că „Mediul autentic al enunţului, în care el trăieşte şi se formează, este plurilingvismul dialogizat" (1982: 126), întrucât discursul se naşte „într-o interacţiune dialogică" cu enunţuri străine (*Ibidem*: 134). „Dialogizarea interioară" a discursului, obiect al unei stilistici sociologice, este adecvată genului romanesc; în timp ce romanul polifonic (al lui Dostoievski) face din acest procedeu un element esenţial al stilului prozaic, majoritatea genurilor poetice nu-l utilizează artistic. În opinia sa, structurile poetice sunt esenţial expresive şi monologice:

> „În genurile poetice, în sens restrâns, dialogizarea firească a discursului nu este utilizată din punct de vedere artistic, discursul îşi este sieşi suficient şi nu presupune, în afara cadrului său, enunţuri străine. Stilul poetic este izolat, în mod convenţional, de orice interacţiune cu discursul străin" (1982: 140); „Ideea pluralităţii universurilor lingvistice este organic inaccesibilă stilului poetic" (*Ibidem:* 141).

De vreme ce discută limbajul în termenii dialogismului şi ai polifoniei, excluderea poeziei constituie o contradicţie. Antiteza poezie vs. roman este motivată de: (a) unitatea utopică a genurilor poetice, care a generat ideea unui limbaj „special, unitar şi unic al poeziei", un „limbaj al zeilor" (Ibidem: 143) şi de (b) natura poeziei (clasice, moderne), la care Bahtin a avut acces în prima jumătate a secolului XX. Poeticianul a admis, ca excepţie, plurilingvismul (sau „heteroglossia") speciilor inferioare – satira, comedia – şi a luat distanţă faţă de starea utopică a poeziei.

Teza lui Bahtin referitoare la monofonia discursului poetic ar putea fi nuanţată, consideră Laurent Jeny (2003), cu cel puţin trei argumente:

(a) poetica inspiraţiei; de la începuturile poeziei lirice, a pretins că vocea poetică nu-i decât o alienare a subiectivităţii prin care acţionează o entitate transcendentă (zeul, muza, Dumnezeu);

(b) dedublarea vocii poetice; stilul autoironic (al lui Laforgue, de pildă) traduce discordanţele interne dintre lirism şi sarcasm;

(c) impuritatea genurilor; începând cu secolul XX poemul a absorbit epicul şi dramaticul.

Teoria textului şi lingvistica enunţării au rafinat conceptele şi au confirmat importanţa rupturii epistemologice săvârşite de M. Bahtin. Cu toate că poeticile postmoderne au tematizat pluralismul punctelor de vedere, au reconfigurat subiectul şi ontologia textului, studiile postbahtiniene continuă să ignore poezia. Preferinţa constantă pentru proză, impermeabilitatea la pragmatica enunţării poetice pot părea nemotivate în raport cu schimbarea de paradigmă: postmodernismul poetic a substituit discursul modern autoreferenţial şi autotelic cu o paradigmă comunicaţională şi citaţională.

BDD-V868 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)

3. *Discursul raportat (DR)*

„Vocalizarea”[1] este o caracteristică a optzeciştilor „realişti”[2], preocupaţi de conjuncţia dintre text şi existenţă[3]. În textele lor „conversaţionale”, enunţarea dialogică pune în mişcare o pluralitate de voci care se ciocnesc sau se amestecă, de puncte de vedere care abolesc atât unitatea semnificativă a referentului, cât şi mitul unicităţii enunţiatorului poetic. Ca răspuns la comprimarea stilistică a modernismului, discursul postmodern al optzeciştilor este ex-centric şi zgomotos. Este autentic, în măsura în care citarea ranforsează iluzia realistă. Este manieristic şi absurd, în măsura în care citarea dialogului imaginar este circulară, lipsită de progres semantic.

Semnul cel mai evident al polifoniei este discursul raportat (sau reprezentat), în diferitele lui forme: direct, indirect, real sau ficţional. După Mihail Bahtin (1982: 162), conceptul „discurs raportat” desemnează faptul că într-o enunţare sunt reprezentate simultan şi diferit două enunţuri, două maniere de a vorbi, două stiluri, două limbaje şi două perspective semantice şi axiologice. Dialogul, consideră Bahtin, nu este dialogic, pentru că nu este o enunţare în enunţare. Definiţia lui Dominique Maingueneau: „diversele moduri de reprezentare, într-o enunţare a unui alt act de enunţare” este amendată de autor cu observaţia că „nu se pune problema raportării unui enunţ, ci a unei enunţări, care implică o situaţie de enunţare proprie” (2008: 203).

Diacronic, se disting trei paradigme teoretice şi o varietate de concepte:

(a) paradigma s t i l i s t i c ă: „discurs direct legat” (Spitzer 1946), „vorbire indirectă” (Golopenţia 1959), „stil indirect liber” (Mancaş 1972);

(b) paradigma s t r u c t u r a l i s t ă: „dialogism”, „discurs raportat”, „hibridizare”, „polifonie” (Bahtin 1982), „moartea autorului” (Barthes 1977);

(c) paradigma p r a g m a t i c ă: „enunţare”, „subiectivitate” (Benveniste 1966), „eterogenitate enunţiativă”, „interdiscurs” (Authier-Revuz 1984), „dialogizare”, „punct de vedere reprezentat/asertat/povestit” (Rabatel 2006), „încorporare enunţiativă”, „locutor reprezentat”, „legătură de responsabilitate” (Nolke, Flotum, Norén-ScaPoLine 2004), „reprezentarea discursului” („voicing” and „ventriloquizing”) (Lauerbach 2006), „discurs raportat ipotetic” (Myers 2000), „discurs citat”, „discurs citant” (Maingueneau 2008).

3.1. Discursul raportat direct (DRD)

Când vorbim despre DRD avem în vedere următoarele caracteristici: (a) locutorul raportează discursul altcuiva, păstrându-l separat de al său, prezervându-i mărcile enunţiative, forma şi conţinutul; este o „punere în scenă”, un „simulacru” de discurs citat (Maingueneau 2008: 205−206); (b) absenţa subordonării: *Ion spune: vin mâine;* (c) prezenţa verbelor dicendi/sentiendi/existimandi ori a substitutelor gestuale, proxemice etc.; (d) prezenţa sau absenţa mărcilor paraverbale sau a semnelor grafice (ghilimele, două puncte, alte semne tipografice); (e) DRD are rol de autentificare a celor citate şi de distanţare a enunţiatorului de vorbele citate (Chiricu 2007: 241).

Poezia optzeciştilor „realişti” agresează cititorul cu o cantitate excesivă de texte conversaţionale alcătuite prin juxtapunerea a două-trei perechi de adiacenţă tip „întrebare-

[1] „Voicing” (Lauerbach 2006) sau „vocalizing” (May 1999).

[2] Departe de a fi omogenă, poetica de grup a optzeciştilor este ambivalentă: (a) „realiştii” au optat pentru tranzitivitate, referenţialitate (biografism), hiperrealism, oralitate (adresivitate, structuri conversaţionale), interdiscursivitate (epicizarea sau dramatizarea discursului liric); (b) „conceptualiştii” au fost seduşi de intertextualitate, metadiscurs, poezia actelor de limbaj, de posibilităţile semnului şi ale codului. Pentru a evidenţia izomorfismul dintre teorie şi practica literară am numit această direcţie „poezie semiotică” (Parpală Afana 1994).

[3] „Texistenţă” este un termen creat de M. Cărtărescu (1999).

BDD-V868 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)

răspuns”. Efectul poetic rezultă din transgresarea maximelor conversaţionale, din strategiile informale ale oralităţii mimate, din redundanţe şi din clişee verbale. În exemplul (1) Matei Vişniec imaginează un simulacru conversaţional între leu şi stăpânul leului; vocile sunt prea obosite pentru a se mai contrazice sau pentru a dezvolta teme noi, răspunsurile-ecou sunt mecanice, rolurile sunt interşanjabile:

(1) „Am aflat că nu prea vezi cu ochiul drept
zise leul
da, nu prea văd, zise păzitorul leului
ce nenorocire, ce nenorocire,
zise leul, şi nici cu urechea dreaptă
nu prea auzi, nu-i aşa,
nu prea, într-adevăr, nu prea, zise păzitorul
leului
ce nenorocire, ce nenorocire,
zise leul

Dar tu, zise păzitorul leului
Ai labele paralizate, nu-i aşa,
aşa e, aşa e, zise leul
rău, foarte rău, zise păzitorul leului
şi nici mirosul tău şi nici colţii tăi
nu mai sunt ca înainte
aşa e, zise leul, aşa e,
ce nenorocire, ce nenorocire,
zise păzitorul leului”

(Vişniec, *Despre ochiul drept*, 1980: 14)

Folosirea stereotipă a verbului dicendi „zise” şi permutarea replicilor configurează un referent circular, redundant. Lipsit de semnele grafice care delimitează enunţurile încorporate (linia de dialog, ghilimelele), discursul se desfăşoară într-un continuum indistinct. Personificarea este strategia semantică prin care enunţiatorul obiectivează enunţurile încorporate; retrăgându-se în spatele discursului citat, Vişniec adoptă o poziţie de „sous-énonciation” (Monte 2007), care conferă relevanţă discursului citat. Un astfel de text nu defineşte etosul autorului, ci sugerează o viziune simbolică a realului: o lume decrepită, uniformizată, stagnantă. Aluzia politică a acestui scurt poem devine transparentă graţie dispozitivului formal al strategiei enunţiative.

Pentru ocurenţa DRD în cadru narativ, exemplul (2) oferă un alt caz de interacţiuni simetrice ipotetice. Cadrul epic încorporează interacţiuni verbale raportate direct, sub forma a trei perechi de adiacenţă; enunţiatorul, care joacă şi rolul de locutor în text, raportează schimburi conversaţionale: primele două perechi de adiacenţă între „bărbatul cu pălărie/baston” şi Priam, ultima între el şi Priam:

(2) […] „Eram în audienţă la Priam bărbatul cu pălărie
făcu un pas înainte majestate merele sunt
mult prea scumpe iar în oraş aproape că nu
se mai găsesc minţi strigă Priam sunt sigur
că minţi şi de altfel te voi închide în turn
eu mi-am şters sudoarea de pe faţă iar bărbatul
cu baston făcu un pas înainte majestate nu mai
avem destulă vopsea pentru palisadă
de acum înainte cu greu o vom putea vopsi

BDD-V868 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)

în fiecare zi minţi strigă Priam sunt din ce
în ce mai sigur şi de altfel te voi închide
în turn eu mi-am şters sudoarea de pe ceafă
şi am făcut un pas înainte majestate în oraş
soldaţii îşi fac de cap totul merge de-a-
ndoaselea
cred că povestea asta trebuie terminată cât mai
repede
Priam tuşi aduse două cafele îmi întinse
un scaun păi să mai vedem
păi să mai discutăm”

(Vişniec, *Audienţă la regele Priam*, 1982: 58)

Comunicarea esopică este axată pe strategii negative:

(a) absenţa punctuaţiei omogenizează discursul, în ciuda rolurilor antagonice;

(b) compromiterea dimensiunii acţionale a vorbirii: nu fapte, ci vorbe („păi să mai vedem/păi să mai discutăm”);

(c) politeţe negativă: acte de ameninţare a „feţei” interlocutorilor („minţi”, „te voi închide în turn”) cauzate de decizii arbitrare şi de tergiversarea disfuncţiilor semnalate;

(d) efectul comic generat de anacronism („două cafele”) şi de incongruenţa stilistică (stil colocvial grefat pe stil înalt).

3.2. Discurs raportat indirect (DRI)

DRI are următoarele caracteristici: (a) discursul citat este încorporat în discursul citant al locutorului, ilustrând posibilitatea „de a vorbi *despre* enunţarea celuilalt” (Maingueneau 1982: 211); (b) îşi pierde mărcile deictice ale enunţării, dar îşi păstrează conţinutul; (c) implică un singur locutor care asumă întreaga enunţare; (d) prezenţa mărcilor sintactice ale subordonării: *Ion spune că va veni mâine.*

În exemplul (3), amestecul de DRD şi DRI este anticipat de construirea riguroasă a scenei de enunţare: cronotopul („dimineaţa”, „în spatele cazărmii”), protagoniştii (soldaţii, sergentul), sursa enunţiativă („automatul”).

(3) […] „Sergentul începe să introducă monede fierbinţi
în automat şi difuzoarele urlă culcat la dreapta
la stânga
aviaţie inamică
automatul devine din ce în ce mai nervos
după o vreme sergentul nu mai are monezi
şi introduce scrisorile necitite ale soldaţilor
la dreapta
la stânga e vreme frumoasă aici strugurii s-au
culcat
pe la noi aviaţia inamică
e din ce în ce mai scump la
picior arm la umăr arm pentru onor înainte
de a naşte
stânga-mprejur îţi spun
că bunicul s-a dus
pe loc repaos care
sănătate
v-o doresc

BDD-V868 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)

şi
vouă”

(Vişniec, *Despre corespondenţa soldaţilor*, 1980: 18-19)

În a doua parte a poemului sunt intercalate două registre stilistice opuse:

(1) c o m e n z i m i l i t a r e – fragmente de discurs instituţionalizat, imperativ, constând în directive raportate direct („difuzoarele urlă culcat la dreapta/la stânga”);

(2) s t i l u l e p i s t o l a r („scrisorile necitite ale soldaţilor”) – fragmente de discurs afectiv, evocativ, spontan, raportate direct („e vreme frumoasă aici strugurii s-au”) şi indirect („îţi spun/că bunicul s-a dus”).

Alternarea şi ciocnirea suprarealistă a vocilor în automat sugerează confuzia, mutilarea, scleroza existenţială în spaţiul totalitar.

3.3. Polifonia parodică

După exemplul lui Eugen Ionescu, Alexandru Muşina a prelucrat „realul” în clişeele limbii de lemn din manualele de învăţat limbi străine. Scena enunţării, precizată în paratext (titlul grupajului, *Lecţiile deschise ale profesorului de limba franceză A.M.*; titlul textului, *Lecţia a şasea. În clasă*), este delimitată metonimic, prin secvenţe plasate la începutul şi la sfârşitul textului („catalogul”, „instrumentul indispensabil alb-gălbui”):

(4) […] „nobila misiune
pluteşte ca o aureolă pe fruntea tot mai înaltă bonjour mes élèves
bonjour camarade professeur ia te uită iar nu au cretă
stai cuminte şi jap instrument indispensabil alb-gălbui deschideţi
cartea la pagina 13 jap ha ha cum mă iubesc
instrucţie şi educaţie zicea grasul ăla terorizant jap
cam demagog dar avea jap dreptate pedagogia avem
o datorie de onoare tourner
a întoarce a învârti jap a se învârti dragul meu pune mâna pe carte
şi nu te rânji la mine jap ha ha nu scrie în frunte
cum se citeşte ai stai jos bine trei jap au revoir mes élèves
au revoir camarade professeur uaeiiiii ce entuziaşti
sunt tinerii ăştia câtă energie blachiul sună
cristalin pe betonul proaspăt spălat precis
iar nu au adus ăştia de sus banii birocraţi
nu ştiu ce-i munca proşti domnule proştiproştiproşti
trântesc catalogul las să cadă
instrumentul indispensabil alb-gălbui în gura ştirbă şi neagră
a servietei diplomat 314 la munte şi la mare în orice-mprejurare”

(Muşina, *Lecţia a şasea. În clasă*, 2003: 42)

Enunţarea polifonică aduce în scenă trei entităţi: locutorul – ca voce performativă, citantă şi (auto)evaluativă; alocutorul – ca voce colectivă („elevii”) şi un terţ – persoana a III-a sau nonpersoana („grasul ăla terorizant”). Discursul auctorial mediază conexiunile interdiscursive corespunzătoare:

(a) DRD şi code-switching în dialogul dintre profesor şi elevi. Actele ilocuţionare exercitive (Austin)/directive (Searle) emfatizează comunicarea asimetrică: „stai cuminte”, „deschideţi/cartea la pagina 13”, „dragul meu pune mâna pe carte/şi nu te rânji la mine jap ha ha nu scrie în frunte/cum se citeşte ai stai jos bine trei”. Comportamentivele (Austin) funcţionează ca indici ai lecţiei de franceză şi ai schimbului conversaţional: „bonjour mes élèves/bonjour

BDD-V868 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)

camarade professeur"; „au revoir mes élèves/au revoir camarade professeur". Discursul raportat dă o imagine minimalistă a unui discurs didactic simulat, încremenit în stereotipuri de rol şi de limbaj.

(b) Fragmente de discurs mediatic. Ca structuri prediscursive, ele sunt plasate strategic, la extremităţile textului („artizanatul local/exportă în japonia sau germania"; „a servietei diplomat 314 la munte sau la mare în orice-mprejurare");

(c) Frânturi din discursul ideologic al „grasului terorizant": „instrucţie şi educaţie", „pedagogia avem/o datorie de onoare";

O dimensiune importantă a scenografiei enunţiative este autoimaginea emiţătorului, adică „ethos-ul parodic/ironic" (Popescu 2006: 129−130) încărcat cu putere argumentativă şi reprezentativă. Mărcile intradiscursive ale subiectivităţii orientează cititorul spre autor ca actor şi ca „centru deictic" al enunţului, responsabil de punctul de vedere deziluzionat. Luând în considerare identitatea dintre locutor „ca persoană în lume"[1] şi locutor ca persoană care emerge din discurs, constatăm interesul lui Muşina pentru dialogul dintre vocea interioară şi vocile exterioare. Reţinem, din această reprezentare parodică:

(a) monologul interior (auto)ironic: „nu-i nimic/aceasta-i sarcina mea", „nobila misiune/pluteşte ca o aureolă pe fruntea tot mai înaltă", „ia te uită iar nu au cretă", „ha ha cum mă iubesc", „ce entuziaşti/sunt tinerii ăştia câtă energie", „blachiul sună/cristalin pe betonul proaspăt spălat precis/iar nu au adus ăştia de sus banii birocraţi/nu ştiu ce-i munca proşti domnule proştiproştiproşti". Prin eliminarea punctuaţiei sunt puse în raporturi de contiguitate solicitările divergente presupuse de exercitarea funcţiei (de profesor), aşa cum se actualizează ele în realitate şi în fluxul memoriei.

(b) adjective evaluative şi antifrastice: „instrument *multilateral*", „părinţi *minunaţi*", „*nobila* misiune", „fruntea *tot mai înaltă*", „instrument *indispensabil*", grasul ăla *terorizant*... cam *demagog*", „datorie *de onoare*", „ce *entuziaşti* sunt tinerii ăştia", „*proşti* domnule *proştiproştiproşti*" (s.n).

(c) contrapunctul introdus în vorbirea directă şi indirectă de interjecţie („uaeiiiii") şi de onomatopee („jap", repetată de şapte ori).

(d) conectorul de orientare argumentativă „*dar* avea dreptate".

(e) referinţa autonimică („tourner/a întoarce a învârti a se învârti", „ai"),

(f) corporalitatea şi gestualitatea, ca indici ai locutorului: „ce sigur sună blachiul/pe betonul proaspăt spălat"; „trântesc catalogul las să cadă/instrumentul indispensabil alb-gălbui în gura ştirbă şi neagră/a servietei diplomat".

(g) opţiunea pentru reprezentarea metonimică, fragmentată a referentului.

Dacă *Lecţia* lui Muşina discreditează ritualul didactic sclerozat, ea afirmă ludic palimpsestul vocilor încorporate haotic în conştiinţa profesorului-raportor. „Fracturarea vocilor" (Diepeveen 1993) şi pluriperspectivismul metaforizează natura polemică şi autoironică a acestui text parodic.

4. *Concluzii*

Se constată, la nivel teoretic, centralitatea şi actualitatea teoriei lui Bahtin, rafinarea ei prin concepte pragmatice şi extensia la macrostructurile discursului literar, de preferinţă narativ. Practic, discursul poetic şi-a conservat, cu rare excepţii, statutul marginal. De aceea, un

[1] D. Maingueneau (1982: 167) a precizat că locutorul care enunţă este simultan: (1) subiect vorbitor/prezenţă în lume; (2) emiţător/locutor, centru deictic al enunţării şi (3) emiţător/autor, responsabil de actele ilocuţionare care impun relaţia dintre interlocutori.

BDD-V868 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)

obiectiv al acestui articol l-a constituit contraargumentarea ideii că poezia, spre deosebire de proză, este un discurs monofonic.

Poezia românească postmodernă, promoţia ’80 îndeosebi, *este dialogică* şi *polifonică* într-un mod specific. Aspectul conversaţional şi raportarea discursului, alături de abuzul de intertextualitate sunt trăsături interdiscursive evidente. Prin „vocalizarea” poeziei, optzeciştii au adus pe scena enunţării o pluralitate de voci (inclusiv a autorului) asumând atitudini şi puncte de vedere. În discursul raportat direct (DRD) locutorul raportează discursul altcuiva păstrându-l separat de al său, conservându-i mărcile enunţiative, forma şi conţinutul. Discursul raportat indirect (DRI) pierde mărcile deictice ale enunţării, verbele dicendi/sentiendi/existimandi, dar îşi prezervă conţinutul.

Reprezentarea unei enunţări străine în enunţarea locutorului măreşte iluzia autenticităţii şi minimizează responsabilitatea autorului pentru sensul/sensurile subversive. În exemplele (1), (2) şi (3) Matei Vişniec imaginează simulacre conversaţionale cu sens aluziv: amestecul de voci şi de stiluri, personificarea, estomparea enunţiatorului sunt strategii retorice care conotează confuzia, stereotipizarea, mutilarea existenţei în spaţiul totalitar. „Plurilingvismul” parodic al lecţiei lui A. Muşina exploatează ludic conexiunile interdiscursive: discurs raportat, schimbare de cod, citarea unor fragmente de discurs didactic, ideologic şi mediatic. Mărcile intradiscursive ale subiectivităţii configurează etosul auctorial, cu accent pe monologul interior (auto)ironic şi pe stilistica reprezentării „realului”. În poezia subversivă a optzeciştilor, ironizarea comportamentelor totalitare şi a clişeizării constituie o conotaţie obligatorie.

Pentru că ontologia textului a fost modificată, decodarea competentă a poeziei postmoderne implică recursul la alte instrumente teoretice: pragmatica, semiotica.

SURSE

Muşina, Alexandru, 2003, *Poeme alese. 1975-2000*, Braşov, Editura Aula.
Vişniec, Matei, 1980, *La noapte va ninge*, Bucureşti, Editura Albatros.
Idem, 1982, *Oraşul cu un singur locuitor*, Bucureşti, Editura Albatros.

BIBLIOGRAFIE

Allen, Graham, 2000, *Intertextuality*, London and New York, Routledge.
Authier-Revuz, Jacqueline, 1984, „Hétérogénéité(s) énonciative(s)”, *Langages*, Volume 19, p. 98−111.
Bahtin, Mihail, 1982, *Probleme de literatură şi estetică*, traducere de Nicolae Iliescu, Bucureşti, Editura Univers.
Bakhtin, M. M., 1981, *The Dialogic Imagination: Four Essays*, Trans. Caryl Emerson and Michael Holquist, Michael Holquist, Austin, Texas, University of Texas Press.
Benveniste, Émile, [1966] 2005, *Probleme de lingvistică generală*, vol. I, II, traducere de Lucia Magdalena Dumitru, Bucureşti, Teora.
Cappelen, Herman, Ernest Lepore, 2007, *Language Turned on Itself. The Semantics and Pragmatics of Metalinguistic Discourse*, Oxford, Oxford University Press.
Cărtărescu, Mircea, 1999, *Postmodernismul românesc*, Bucureşti, Humanitas.
Chiricu, Iuliana, 2007, „Aspecte ale discursului raportat în *IVLRA*”, în Ionescu-Ruxăndoiu (coord.) 2007.
Diepeveen, Leonard, 1993, *Changing Voices: The Modern Quoting Poem*, Michigan, University of Michigan Press.
Ducrot, Oswald, 1984, *Le dire et le dit*, Paris, Minuit.
Fløttum, Kjersti, 2002, *Polyphonie et typologie revisitées*,
http://www.hum.au. dk/romansk/polyfoni/ Polyphonie_V/Kjersti5.pdf

BDD-V868 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)

Frow, John, 1990, „Intertextuality and ontology", in Michael Worton Still Judith (eds.), *Intertextuality: Theories and Practices*, Manchester and New York, Manchester University Press.
Hutcheon, Linda, 1988, *A Poetics of Postmodernism. History, Theory, Fiction*, New York, Routledge.
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, 2003, *Limbaj şi comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*, Bucureşti, All Educaţional.
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana (coord.), 2007, *Interacţiunea verbală (IVII). Aspecte teoretice şi aplicative*. *Corpus*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
Jenny, Laurent, 2003, *Dialogisme et polyphonie. Méthodes et problèmes*, http://www.unige.ch/lettres/framo/enseignements/methodes/dialogisme/
Lauerbach, G., 2006, „Discourse representation in political interviews: The construction of identities and relations through voicing and ventriloquizing", *Journal of Pragmatics*, 38, p. 196-215.
Maingueneau, Dominique, [2005] 2008, *Lingvistică pentru textul literar*, traducere de Ioana Crina Coroi şi Nicoleta Moroşan, Iaşi, Institutul European.
May, Jacob, L., 1999, *When Voices Clash. A Study in Literary Pragmatics*, Berlin, New York, Mouton de Gruyter.
Monte, Michel, 2007, „Poésie et effacement énonciatif", *Semen*, 24, http://semen.revues.org/document6113.html.
Myers, Greg, 2000, "Unspoken speech: hypothetical reported discourse and the rhetoric of everyday talk", *Text*, 19, p. 571-590.
Nølke, Henning; Fløttum, Kjersti & Norén, Coco, 2004, *ScaPoLine – La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*, Paris, Éditions Kimé.
Parpală-Afana, Emilia, 1994, *Poezia semiotică. Promoţia '80*, Craiova, Editura Sitech.
Pascu, Carmen, 2006, *Scriiturile diferenţei. Intertextualitatea parodică în literatura română contemporană*, Craiova, Editura Universitaria.
Rabatel, Alain, 2006, "La dialogisation au coeur du couple polyphonie/dialogisme chez Bakhtin", *Revue Romane*, volume 41, number 1, Blackwell Publishing, p. 55-80.
Sell, Roger, D., 2000, *Literature as Communication. (The Foundation of Mediating Criticism*), Amsterdam, Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
Vion, Robert, 1992, *La Communication verbale. Analyse des interactions*, Paris, Hachette.

Poetic Enunciation. The Reported Speech in the Romanian Poetry of the Eighties

Dialogization in the poetry of the eighties shows preference for real or imaginary RDD, for the fake RD (in the interior monologue), for the symmetry of adjacency pairs, for stereotyping reporting verbs, for suppressing graphic signs. In the condensed space of the poem, discursive heterogeneity reconfigures and semantically decentres the subject of enunciation. Reported discourse, as an instance of quoting, sets up the illusion of reality and relativity, thus allowing the quoting speaker to distance himself and not assume the quoted point of view. In the subversive poetry of the '80's promotion, mocking totalitarian behaviours and clichés represents a compulsory connotation.

The clash of voices in the flux of RD induces a turn in the text's ontology; this is just another argument to counteract Bakhtin's thesis (according to him, poetry, as opposed to the novel's polyphony, is a single-voiced discourse) and to re-establish the place of poetry on the pragmatic map of dialogism and polyphony.

BDD-V868 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:19 UTC)